

مقدمه

سپاس و ستایش از آن خداوندی است که نور عظمتش از افق اندیشه بشر پرتو افکنده و شکوه عزت و جلالش ملک و ملکوت آفرینش را فراگرفته است. آن پروردگاری که انسان را آفرید و او را اشرف مخلوقات نامید و هدایتش را به دست رسولانی شایسته سپرد. انسان را مرهون لطف بیکران خویش نمود و از اسارت نفس بیرون آورد و به او قدرت تعلق بخشید تا با انتخاب راه و روش مستقیم آئین الهی و پرتوگیری از انوار درخشان پیشوایان الهی رنگ خدایی گیرد و پیوسته با معبود خویش و در عشق بیکرانه اش محو شود.

سپاس خدایی را سزد که روحش را در انسان دمید و او را خلیفه خویش گردانید و رهبریش را به دست هادیان نور و رسالت پیشگان حق و حقیقت قرار داد. به راستی کیستند این مشعل های فروزان هدایت و انوار پر فروغ ولایت؟ آیا از نوع بشرند و با همین جسم خاکی یا نه دمنده روح حیاتند در کالبد آفرینش؟!

«السلام علیکم یا اهل بیت النبوة و موضع الرسالة و مختلف الملائكة و مهبط الوحی و معدن الرحمة و خزان العلم و منتهی الحلم...»

البته اندیشه کوتاه بشر از درک معرفت و شناخت ای پیشوایان راستین قاصر است و کسی را یارای آن نیست که در اقیانوس بیکران نور، علم، عظمت، حقیقت و ... ایشان غرق شود اما می توان با بهره گیری از انوار مقدس این بزرگواران جرعه ای نوشید و خود را از بند بتها رهانید.

عشق به اهل بیت (علیه السلام) و خاندان رسالت ما را بر آن داشت که پیرامون جلال و عظمت این اسطوره های بشر و اسوه های برتر مطالبی را نگاشته و آنها را با سخنان جذاب و پر محتوای خودشان معرفی نماییم تا دریچه ای از اسرار خلقت و آفرینش زیبای این خاندان با عظمت را گشوده باشیم.

لذا از آنجا که معرفت و شناخت کامل و جامع شخصیت اهل بیت (علیه السلام) مافوق ظرفیت های وجودی انسان است و هر انسانی قادر به شناختن ظرفیت های وجودی این بزرگواران نیست بر آن شدیم که با ارائه تحقیقی در این زمینه قدمی در راه شناخت و شناساندن اهل بیت (علیه السلام) برداشته، چراکه شناخت حقوق اهل بیت (علیه السلام) و رعایت آن عطیه پروردگار خیر کثیری است که سرانجام موجب نورانیت دل برای رؤیت حقایق و الهام دقایق و شناخت واقعی قانون می گردد.

مادر این تحقیق در چهار فصل مجزا ابتدا مفاهیم اهل بیت و قرآن را بررسی نموده سپس ضرورت شناخت اهل بیت و ویژگی های آن بزرگواران و در ادامه به تبیین بحث ولایت و امامت پرداخته ایم .

امید است که این اثر برای اهل تحقیق، نمایانگر گوشه ای از شخصیت در محاق مانده خاندان نبوت (علیه السلام) و برای اهل حال و عمل، واسطه ای برای وصال به معرفت آن انوار مقدس باشد.

فصل اول: مفهوم اهل بیت (علیه السلام) و قرآن

الف) اهل بیت

ب) قرآن

فصل اول: مفهوم اهل بیت (علیه السلام) و قرآن

الف) اهل بیت

واژه «اهل» در لغت به شایسته، سزاوار، و مستوجب معنا شده و در عرف نیز در همین معنا ظهور دارد ... ولی وقتی به شیء یا شخصی اضافه شود که غالباً نیز چنین است، به مناسبت مضاف الیه معنای دیگری از آن فهمیده می شود. جمعی کلمه «اهل بیت» را به ساکنان خانه معنا کرده اند. فیومی پس از معنی کردن «لاهل» به «اهل بیت» گفته است: اصل در آن، خویشی است. راغب نیز از کاربرد مجازی «اهل بیت» شخص، در مورد کسانی که با پیوند نسبی دارند. سخن گفته است؛ بنابراین می توان گفت «اهل بیت» در لغت به هر شخصی که ساکن خانه است، یعنی زن و فرزندان اطلاق می شود و به معنای خویشاوندان او نیز به کار می رود. در عرف نیز به همین معناست.

اما در مورد پیامبر خدا (صلی الله علیه و آله) چون بیت آن حضرت محل نزول وحی و بیت نبوت نیز بوده، کلمه اهل بیت در مورد ایشان دو کاربرد پیدا می کند. گاهی اهل بیت پیامبر گفته می شود و از بیت، محل سکونت آن حضرت اراده می شود...؛ در این صورت کلمه اهل بیت در مورد آن حضرت نیز به همان معنایی است که در مورد دیگران به کار می رود؛ یعنی به معنای خانواده یا به معنای مطلق خویشاوندان آن حضرت می باشد؛ ولی گاهی اهل بیت پیامبر با لحاظ ویژگی محل نزول وحی و بیت نبوت است، در این صورت به معنای ساکنان خانه، خانواده یا مطلق خویشاوندان آن حضرت نیست، بلکه منظور افرادی است که از نظر علمی و عملی و صفات انسانی، شایسته بیت آن حضرت می باشند...^۱

در قرآن، حدیث و علم کلام نیز به معنای خانواده پیامبر گرامی اسلام (صلی الله علیه و آله) است این اصطلاح در این معنا در آیه تطهیر یعنی آیه ۳۳ سوره احزاب به کار رفته است. «إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ

^۱. فتح الله، نجار زادگان، بررسی تطبیق تفسیر آیات ولایت در دیدگاه فریقین، انتشارات الهیات، چاپ چهارم، بهار ۱۳۹۱، ص ۳.

عَنْكُمْ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا»: همانا خدا می خواهد آلودگی را از شما خاندان پیامبر (صلی الله علیه و آله) بزدايد و شما را پاک و پاکیزه گرداند.^۱

ب) قرآن

در میان اسامی قرآن معروف ترین آنها واژه «قرآن» است. در مورد معنای قرآن پنج وجه گفته شده است؛

۱. قرآن، اسمی جامد و غیر مشتق است خداوند به عنوان اسم خاص برای وحی که بر پیامبر (صلی الله علیه و آله) نازل فرموده قرار داده است.

۲. قرآن اسمی مشتق و غیر مهموز است و مشتق از قرن الشیء بالشیء است یعنی چیزی را به چیزی ضمیمه کردند چون سوره ها و آیات و حروف به یکدیگر مقرون هستند.

۳. قرآن اسم مشتق از قرائن (جمع قرینه) است. چون آیات قرآن همانند یکدیگرند و بعضی بعض دیگر را تأیید می کنند و هر آیه قرینه آیات دیگر است.

۴. قرآن مشتق و مهموز است و از قرء است که به معنای جمع است. چون همه ثمرات کتب آسمانی را در خود جمع کرده است.

۵. اسم مشتق و مهموز است از ماده قرء (به معنای تلاوت) است که این مصدر به معنای مفعول (مقروء) است یعنی خوانده شده و یا خواندنی. از این اقوال قول پنجم قوی تر به نظر می رسد. زیرا قرأت همان تلاوت آیات الهی است. علاوه بر این که امر اقرأ در آغاز وحی به پیامبر این نظریه را تقویت می کند زیرا به معنای (بخوان) است.

خلاصه آن که قرآن علم شخصی است، و مدلول آن همین آیات منزله از اول فاتحة الكتاب تا آخر سوره ناس، که به خصوصیت قرائات، قدحی در تشخیص آن وارد نمی کند.

^۱ فیومی، مصباح المنیر، ص ۶۸

به راستی چه عمل نیک و حسنه ای از این برتر که انسان خود را در زیر پرچم رهبران الهی قرار دهد و حب ولایت آنها را در دل گرفته و بپذیرد و نیز خط مشی آنها را ادامه دهد، در فهم کلام الهی از آنها تو ضیح بخواند، عمل آنان را معیار اعمال خویش قرار دهد، آنها را به عنوان امام و مقتدای خویش برگزیده و الگو و اسو خود سازد، تمام خواسته های آنان را با دل و جان بپذیرد و خود را در وادی ولایت فنا کند.^۱

^۱ . عباس استاد آقایی، اسرار آفرینش اهل بیت (ع)، ص ۱۶۲

نتیجه

در جهان بینی توحیدی، اهل بیت راهنمایان واقعی بشر به سوی تکامل هستند. در منابع دینی اهل بیت (ع) به عنوان فروغ هدایت، کشتی نجات و رهبران دین و دنیای مردم معرفی شده اند که تمسک به آنان عامل فلاح و رستگاری و تخلف از آنان موجب سقوط و تباهی است. با عنایت به آثار وجودی و تأثیر روش و منش اهل بیت در میان انسانها، شناخت و رعایت حقوق آن بزرگواران از مباحث راهبردی و تأثیر گذار در ابعاد اعتقادی و رفتاری بشر است؛ چرا که زندگی واقعی آنگاه سامان میپذیرد که بر پایه حقایق استوار گردد. عترت طاهرین بر اساس آیات قرآن و حدیث متواتر ثقلین همتای قرآن بوده و تمسک به یکی از آن دو بدون دیگری مساوی با ترک هر دو ثقل است و دست یابی به دین کامل تمسک به هر دو ثقل است. قرآن و عترت عصاره نبوت و تداوم بخش رسالت هستند که هدایت بشر را تا قیامت تضمین می کنند.

منابع و مآخذ:

*قرآن

- ۱) شهاب الدین، ابو عمرو، مقایس فی اللغة، انتشارات بیروت لبنان
- ۲) عباس، استاد آقایی، اسرار آفرینش اهل بیت علیه السلام، ناشر یاران المهدی (عج)، چاپ هفتم، فروردین ۱۳۸۴.
- ۳) حسین، انصاریان، اهل بیت (علیه السلام) عرشیان فرش نشین، انتشارات دارالعرفان، چاپ سوم، ۱۳۸۶.
- ۴) امینی زاده، محمد رضا، فضایل اهل بیت (علیه السلام) از منابع اهل سنت، انتشارات در حق، قم، چاپ دوم، ۱۳۸۵.
- ۵) عباس علی، بهاری اردشیری، سرچشمه های معرفت، انتشارات نوای قلم، قم، ۱۳۸۴.
- ۶) ابولقاسم، حسکانی، شواهد التنزیل، وزارت ارشاد، تهران، سال ۱۴۱۱ ق.
- ۷) عبدالله، جوادی آملی، شمیم ولایت، نشر اسرا، چاپ سوم، ۱۳۸۱.
- ۸) علی، رازینی، مفردات، انتشارات سهروردی، چاپ اول، زمستان ۱۳۸۴.
- ۹) علی، ربانی گلپایگانی، امامت در بینش اسلامی، مؤسسه بوستان کتاب، قم، چاپ دوم.
- ۱۰) احمد، رحمانی همدانی، امیر المؤمنین علی بن ابی طالب، نشر منیر، چاپ سوم، ۱۳۸۵.
- ۱۱) علی اصغر، رضوانی، امام شناسی در قرآن و پاسخ به شبهات، قم مسجد مقدس جمکران، چاپ اول، ۱۳۸۴.

- (۱۲) محمد، ری شهری، اهل بیت در قرآن و حدیث، انتشارات دار الحدیث، سال ۱۳۹۰.
- (۱۳) جعفر، سبحانی تبریزی، منشور جاوید، مؤسسه امام صادق (ع)، قم، ج ۱۰، ۱۳۰۷۸.
- (۱۴) احمد، سیاح، المنجد، انتشارات اسلام، تهران، چاپ دوم، ۱۳۷۸.
- (۱۵) جلال الدین، سیوطی، المنثور، دار احیا التراث العربی بیروت، ج ۲.
- (۱۶) محمد حسن، شفیعی شاهرودی، ثقل اصغر اهل بیت (ع) برگرفته از کتاب الغدير، انتشارات میراث نبوت، چاپ اول، ۱۳۸۹.
- (۱۷) علی، شیروانی، پژوهشی در باب علم امام (ع)، دار الفکر، چاپ قدس قم، بهار ۱۳۸۶.
- (۱۸) محمد حسین، طباطبایی، تفسیر المیزان، مترجم موسوی همدانی، انتشارات اسلامی، ج ۱۸.
- (۱۹) احمد، غفاری مازندرانی، احتجاج، ناشر مرتضوی، ج ۱، تهران، سال ۱۳۷۱.
- (۲۰) قیومی، مصباح المنیر، انتشارات دار الهجرة، چاپ اول، ۱۴۰۵ ق.
- (۲۱) رضا، کاردان، امامت و عصمت امامان در قرآن، انتشارات مجمع جهانی اهل بیت، قم.
- (۲۲) کلینی رازی، اصول کافی، مترجم محمد باقر کهره ای، ناشر الاسلامیه، ج ۱.
- (۲۳) حسین، گنجی، امام شناسی، انتشارات آشیانه مهر، ج ۱، چاپ اول.
- (۲۴) محمد باقر، مجلسی، ناشر الاسلامیه، چاپ پنجم، ۱۳۸۶.
- (۲۵) محمد باقر، مجلسی، مرآة العقول، دار الکتب الاسلامیه، قم، ۱۳۶۳.
- (۲۶) غلام رسول، محسنی ارزگانی، سیمای اهل بیت (ع)، در عرفان اسلامی، انتشارات بوستان کتاب، چاپ دوم، ۱۳۹۱.
- (۲۷) فاطمه، محقق، عصمت از دیدگاه شیعه و اهل سنت، نشر آشیانه مهر، چاپ اول، ۱۳۹۱.

- (۲۸) مصباح یزدی، آموزش عقائد، چاپ و نشر بین الملل.
- (۲۹) مرتضی، مطهری، انسان کامل، انتشارات صدرا، چاپ شانزدهم، تیر ماه ۱۳۷۶.
- (۳۰) مرتضی، مطهری، امامت مطهری، انتشارات صدرا، چاپ نوزدهم، اردیبهشت ۱۳۷۶.
- (۳۱) مجید، معارف، بررسی شخصیت اهل بیت در قرآن، انتشارات مشعر.
- (۳۲) محمد، معین، فرهنگ فارسی معین، انتشارات نامن، چاپ دوم، ۱۳۸۶.
- (۳۳) ناصر، مکارم شیرازی، پیام قرآن، انتشارات دار الکتب الاسلامیه، چاپ ششم، ۱۳۸۶.
- (۳۴) ناصر، مکارم شیرازی، تفسیر نمونه، انتشارات دار الکتب الاسلامیه، ج ۲۰، چاپ بیست و هفتم، ۱۳۸۶.
- (۳۵) محمد علی، موسوی، خلقت نوری ظهور صلی اهل بیت(ع)، انتشارات آشیانه مهر، چاپ اول، ۱۳۹۱.
- (۳۶) علیرضا، علی نوری، مؤسسه تحقیقات و نشر معارف اهل بیت(ع).
- (۳۷) محمد، یثربی، سیری در آیات ولایت و امامت، نشر انصاریان، قم، ۱۳۸۷.